

VIOLENȚA ȘCOLARĂ (Studiu comparativ)

Tatiana REPIDA, Ianna PERCIULEAC

Catedra Științe ale Educației

La violence a l'école est un grand problème dans la République de Moldova. L'étude comparée que nous avons faite nous permet de proposer quelques recommandations en vue de stopper la violence dans le milieu scolaire de notre pays.

Sistemul de învățământ din Republica Moldova se află în proces de dezvoltare și inovare. Pe parcursul unei perioade de tranziție relativ mici școlile au reușit să implementeze numeroase modificări care reflectă tendința de a aplica în sistemul național de învățământ unele experiențe occidentale. În marea majoritate ele se dovedesc a fi benefice. Totuși, pentru o mai bună funcționare, în practică este necesar să existe o barieră a influențelor nefaste.

Violența școlară reprezintă un fenomen relativ tânăr în țara noastră. În deceniile precedente era atestat sub forma agresiunii adult-copil sau profesor-elev. Astăzi, apare tendința ca violența școlară să antreneze în special elevii. Analizând comparativ datele statistice din SUA, M.Britanie și R. Moldova, conform criteriului de gravitate a violenței școlare, putem constata că în sistemul național de învățământ violența în școli este un fenomen mai puțin mediatizat, poate chiar o temă interzisă, în domeniul căreia nu se realizează ample cercetări. Tabelul 1 reflectă situația în aceste 3 state conform *criteriului aspectelor sistemelor de învățământ*. Aceste aspecte ar putea deveni la un moment dat premise ale apariției violenței și indisciplinei școlare [1].

Tabelul 1

Aspecte ale sistemelor de învățământ din R.Moldova, SUA și M.Britanie

Aspecte	Republica Moldova	SUA, M.Britanie
Profesorul	are grijă de manuale, de alimentarea elevilor, face deserviciu pe școală	are responsabilități limitate
Relațiile profesor-elev	formale, elevii se ridică când profesorul intră, toate întrebările se rezolvă la școală	informale, elevii nu se ridică, întrebările se rezolvă și în afara școlii, la telefon
Numărul de elevi	clasele pot avea și 30 de elevi, care stau câte 2 în bancă	clasele au nu mai mult de 20 elevi, stau câte 1 în bancă
Dreptul la alegere	elevii nu pot alege disciplinele de studiu	elevii pot alege disciplinele
Copiatul	dacă nu permiți să copie – nu-ți respecti colegii	nu se copie, deoarece se consideră ca te umilești în fața colegilor
Motivele indisciplinei	pentru a atrage atenția, a obține putere, a evita insuccesul, a testa răbdarea profesorului, pentru a te răzbuna pe cineva	

Am analizat fiecare aspect în parte, deoarece am considerat că toate pot deveni o sursă de disconfort pentru elevi și pentru anturajul lor, pentru ca apoi să genereze în violențe dintre elevi. Spre exemplu, în sistemul de învățământ al Marii Britanii și Statelor Unite elevii au posibilitatea să-și aleagă disciplinele de studiu dorite, pe când în țara noastră această posibilitate nu există. Din această cauză elevii pot fi nemulțumiți, devenind uneori chiar agresivi și violenți.

Deși sistemul educativ din R.Moldova pare mai restrictiv în privința libertății de alegere, a relațiilor interpersonale, totuși, incidentele de violență școlară sunt mai puțin grave comparativ cu SUA și M.Britanie. Acest fapt se datorează în mare măsură particularităților etno-culturale ale celor 3 țări, și anume:

1. În SUA, comparativ cu R.Moldova, elevii au mai mult acces la arme, aducându-le și în instituțiile de învățământ. În R.Moldova, datorită controlului social și a prețurilor costisitoare, este dificil pentru un elev să găsească o armă de foc și să o aducă la școală.

2. Populația americană s-a confruntat permanent cu problema rasismului. În condițiile în care drepturile omului sunt respectate și proclamate atât de mult, încă mai există, în special în rândurile adolescenților, sentimentul de ură națională. Astfel, 30% din violențele școlare sunt îndreptate împotriva reprezentanților rasei negroide și a altor naționalități. Comparativ, elevii adolescenți din R.Moldova sunt mai toleranți și mai empatici cu elevii de alte naționalități.

3. Stilul de viață american și britanic presupune tendința de rezolvare a conflictelor în mod oficial rigid, poate chiar agresiv, cu implicarea poliției și a organelor administrative. În R.Moldova marea majoritate a neînțelegerilor se rezolvă pașnic sau nu se mediatizează.

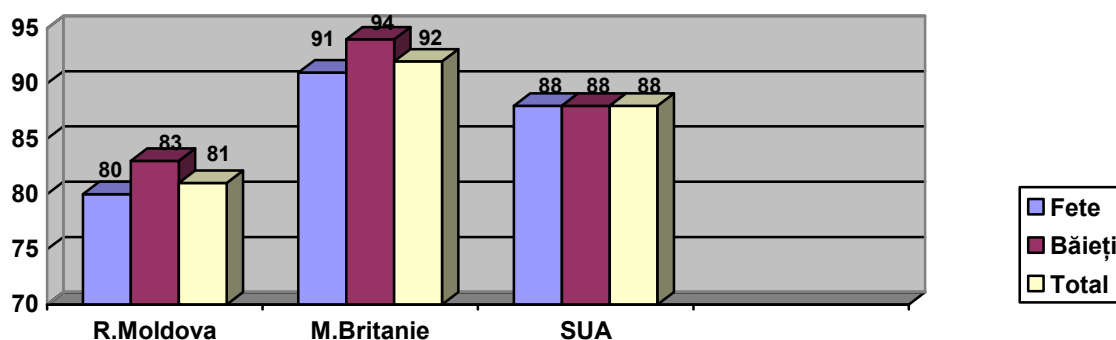
Un alt criteriu de comparație a fenomenului violenței școlare îl constituie *rata de școlarizare a copiilor*. În R.Moldova, copiii de vârstă școlară frecventează instituțiile de învățământ, iar rata analfabetismului este mică. Tabelul 2 prezintă situația școlarizării ținând cont de numărul total de elevi de vârstă respectivă din Republica Moldova, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie.

Tabelul 2

Rata frecventării școlii de către elevii de vârstă școlară (în %)

Republica Moldova			Marea Britanie			Statele Unite ale Americii		
Total	Băieți	Fete	Total	Băieți	Fete	Total	Băieți	Fete
81	80	83	92	91	94	88	88	88

Putem constata că pe primul loc cu 92% de frecvență se află M.Britanie, pe locul doi SUA, iar pe locul trei, cu o diferență nesemnificativă, se situează R.Moldova cu 81%.

Histograma 1. Rata frecventării școlii de către elevi (%)

Această situație se datorează în mare parte diferenței dintre nivelul de urbanizare în aceste 3 țări, situația financiară a fiecărei țări și necesitatea de a munci în timpul școlii.

Fenomenul violenței școlare se află în relație de interdependență cu delincvența juvenilă. În anul 2001, în R.Moldova, conform tabelului 3, constatăm că infracțiunile comise de către minori în școli și în afara lor aveau următorul aspect (tab.3) [2]:

Tabelul 3

Infracțiuni comise de către minori în Republica Moldova în 2001

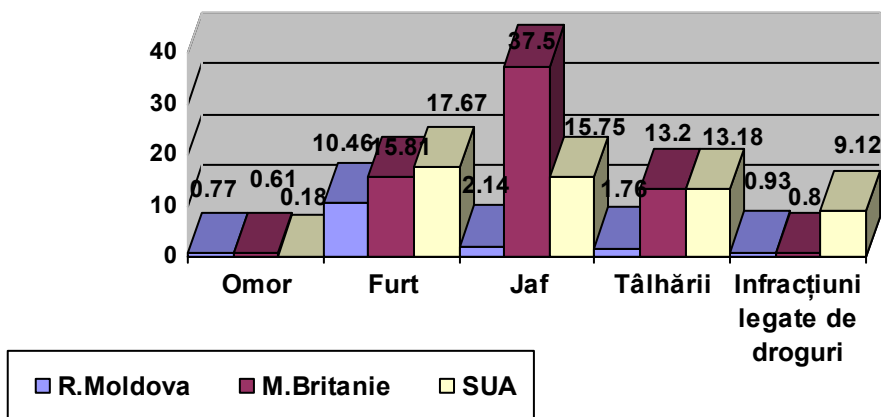
Tipul infracțiunii	Total	Comise de către minori
Jafuri	32800	2090
Tâlhării	3175	164
Leziuni corporale grave	1250	47
Omoruri	197	14

Astfel, elevii minori comit în majoritatea cazurilor jafuri și tâlhării și mai puțin omoruri.

Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne al Republica Moldova, numărul cazurilor de violență comise de către elevii minori este în continuă creștere. Cele mai frecvente forme ale infracționalității, pe lângă violențele școlare, sunt furturile (de bani, telefoane mobile), tâlhăriile, consumul de substanțe toxice în școli.

Potrivit unei cercetări realizate de către Biroul Național de Statistică [2], numărul elevilor care comit violențe, crime și care sunt condamnați este în ascensiune. Condamnarea elevilor presupune achitarea unei amenzi financiare, izolarea în penitenciare etc.

Conform unei reprezentări grafice comparative, situația are următorul aspect (hist.2):

Histograma 2. Rata infracțiunilor pe categorii (%)

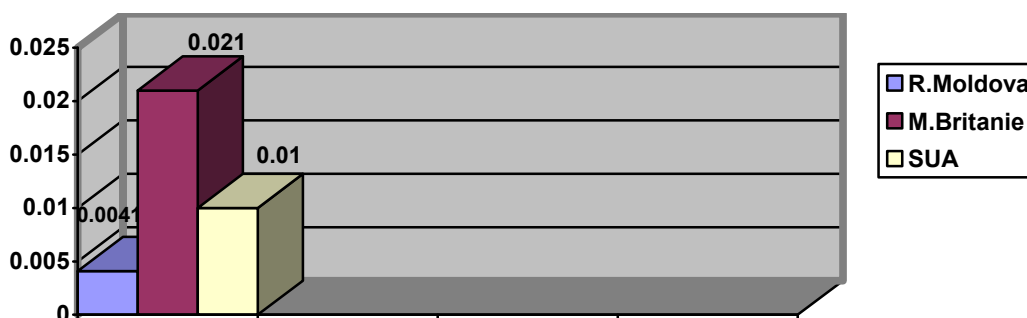
Conform acestor date, în „categoria jafurilor” primul loc îl deține M.Britanie cu 37,5%, urmează SUA cu 15,75% și R.Moldova cu 2,14%. În „categoria tâlhăriilor” întâietatea o deține M.Britanie cu 13,2%, pe aceeași poziție se află SUA cu 13,18%, iar în final R.Moldova cu 1,76%. În „categoria infracțiunilor legate de droguri” primul loc îl ocupă SUA cu 9,12%, urmează R.Moldova cu 0,93% și M.Britanie cu 0,8%. Formula efectuării acestor calcule pe care am folosit-o este: $\text{numarul total de infracțiuni} / 100\% \cdot \text{numărul furturilor etc.}$

Un criteriu de comparație a fenomenului violenței școlare în aceste 3 state îl constituie *numărul de infracțiuni comise care revine fiecărui elev*. Acest indicator permite să evidențiem frecvența apariției cazurilor de violențe și crime în rândurile elevilor. În anul 2007, conform cercetărilor statistice [3], situația era următoarea (tab.4):

Tabelul 4

Țara	Republica Moldova	Marea Britanie	SUA
Numărul total de elevi	434.300	10.019.400	54.400.000
Numărul total de infracțiuni	1.815	218.050	555.520

Rata infracționalității indică, ținând cont de analiza numărului total de elevi antrenați în sistemele de învățământ ale acestor 3 țări și analiza numărului total de infracțiuni comise de către elevii minori, că în Republica Moldova mai puțini elevi participă la incidentele violente din cadrul școlii. Histograma 3 reflectă acest fapt:

Histograma 3. Rata infracționalității în rândurile elevilor în anul 2007 (%)

Constatăm că cea mai înaltă rată a infraționalității elevilor este în Marea Britanie: 0,021%, pe locul doi se plasează Statele Unite ale Americii cu rata de 0,01%, iar cea mai mică rată este în Republica Moldova – 0,0041%.

Pornind de la analiza comparativă a violenței școlare în Republica Moldova, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie, conform criteriului *numărul de infracțiuni pe cap de elev*, am constatat ca în țara noastră fenomenul dat are o dezvoltare mai scăzută comparativ cu cele două state. Astfel, sistemul de învățământ al Republica Moldova se află la o etapă incipientă a dezvoltării violenței școlare, care prin eforturi dirijate și organizate ar putea fi limitată sau chiar stopată.

Concluzii și recomandări

Violența școlară a devenit în ultima perioadă o problemă majoră, un fenomen care riscă să ia amploare în câmpul educației. Tot mai frecvent suntem informați despre acest lucru în presă, la televiziune și prin incidentele care au loc în jurul nostru.

În urma desfășurării cercetării am constatat că violența școlară este prezentă în sistemele de învățământ atât ale Marii Britanii și Statelor Unite, cât și în Republica Moldova. În țara noastră fenomenul dat nu a fost încă conștientizat ca fiind periculos, deoarece nu sunt desfășurate destule cercetări în domeniu, iar oficialitățile școlare nu mediatizează evenimentele nedorite care au loc în aria lor de activitate. Fenomenul dat este periculos prin faptul că presupune existența unor efecte, care în mod direct afectează calitatea învățământului.

Dacă în incinta școlii elevii au sentimentul că sunt în siguranță, zonele din preajma școlii prezintă riscuri mai crescute de izbucnire a incidentelor violente. Această situație poate să dezvolte sentimentul de frică, suferință psihică, frustrare, toate influențând dezvoltarea armonioasă a elevilor din punct de vedere fizic și psihic. Violența școlară presupune și violența psihologică, care poate favoriza apariția sentimentului de frustrare. Această stare poate să determine mai târziu schimbarea atitudinii față de profesor și față de activitatea școlară în general. Mai mult decât atât, intimidările și brutalitatea în adolescență sunt o cale directă spre apariția depresiei la adulți și a unor percepții eronate despre alte persoane, deoarece violența nu distruge numai elevul, ci și grupul ca entitate și membrii acestuia.

Din punct de vedere pedagogic, violența școlară este o problemă stringentă, deoarece intimidează atât actorii procesului educațional, cât și însăși desfășurarea activității educative. Profesorii, deși nu sunt implicați în mare măsură în cadrul relațiilor interpersonale dintre elevi, suferă din cauza că nu pot menține disciplina la lecție, nu pot desfășura ora conform expectanțelor dorite și sunt prejudiciați moral și psihologic.

Mediul școlar nu poate lupta singur cu violența și cu factorii care o determină. Expansiunile militare, vânzările de arme, coruperea oamenilor politici și a forțelor de ordine favorizează prezența și extinderea fenomenului la nivel internațional. Astfel, pentru a scădea nivelul violenței școlare în R.Moldova, este necesar a depune eforturi comune. Numai o activitate bine structurată a întregii societăți și a sistemului de învățământ în particular ar putea elimina violența din instituțiile educative.

Recomandările pe care le propunem ar putea contribui la stoparea violenței în mediul școlar:

- implementarea unor strategii de disciplină, a unor reguli antiviolență în fiecare școală, deoarece la moment multe instituții se confruntă cu problema indisciplinei. Aceste strategii ar presupune modificarea regulamentelor de conduită cu plasarea accentelor în special pe relațiile interpersonale pașnice dintre elevi;
- implementarea unui sistem de constrângere a elevilor care încalcă normele de conduită internă, prin practicarea scăderii notei la purtare, avertizărilor scrise, exmatriculării temporare și implicarea forțelor de ordine. Aceasta nu ar atenta la drepturile elevilor, ci, dimpotrivă, ar conduce la conștientizarea responsabilităților personale;
- elaborarea la nivel de instituție a unor programe de asistență individualizată pentru elevii implicați, ca autori sau victime, în cazuri de violență, prin care să se urmărească:
  - conștientizarea consecințelor actelor de violență asupra propriei persoane și asupra celorlalți (colegi, cadre didactice, părinți, prieteni etc.);
  - prevenirea apariției dispozițiilor afective negative (resentimentul, suspiciunea excesivă, iritabilitatea, ostilitatea, negativismul);
- crearea și finanțarea centrelor de consiliere și mediere în școli, care ar acorda ajutor atât elevilor, cât și profesorilor;

- dezvoltarea de către profesori și alți participanți ai mediului educațional a abilităților de rezolvare rapidă și eficientă a conflictelor; profesorii se vor implica cât mai activ în soluționarea incidentelor care au loc în cadrul lecțiilor și în afara lor;
- identificarea de timpuriu de către psihologii școlari a elevilor care au un potențial violent. Totodată, se va ține cont de factorii care pot determina apariția manifestărilor violente a acestor elevi și eliminarea lor;
- organizarea unor sărbători, manifestații cu genericul „Stop violența în școală”, a cât mai multor activități civice prin implicarea elevilor;
- responsabilizarea elevilor cu comportament violent prin organizarea dezbaterilor, încurajarea exprimării opiniei privind aceste situații și căutarea căilor posibile de soluționare;
- organizarea programelor pentru părinți care să aibă la bază componentele de informare și formare: discuții pe diverse teme axate pe psihologia copilului și modalități de identificare a elementelor specifice victimizării, prezentarea de cazuri de victimizare și oferirea de posibile modalități de rezolvare a situațiilor tipice de violență școlară;
- îmbunătățirea calității mediului școlar prin organizarea strictă a activității instituției, diversificarea activităților extracurriculare și implicarea elevilor în cadrul lor;
- inițierea practicii de supraveghere în școli de către elevii mai mari sau persoane adulte și vizitarea școlii de către reprezentanții poliției;
- introducerea unor module speciale la facultățile cu profil pedagogic ce i-ar pregăti pe viitorii educatori pentru a lucra cu copiii nedisciplinați.

Aceste recomandări ar favoriza într-o oarecare măsură diminuarea și eliminarea violenței din cadrul școlii. Pentru implementarea lor în practică este necesară conlucrarea atât a elevilor, care sunt principalii actori și victime ale fenomenului dat, cât și a profesorilor, a directorilor de școală, a întregului personal și în special a părinților.

Referințe:

1. <http://www.schoolsystems.com>
2. <http://www.tofou.wetpaint.com>
3. <http://www.statistica.md>

Prezentat la 23.06.2009